

VÄNDA & VRIDA

Inspirationsmaterial för lärare

Manilla Ernst

Foto: Markus Gårder

MEDVERKANDE OCH PRODUKTION

Medverkande på scen: **Sindri Runudde och Jens Comén**

Dans och koreografi: **Sindri Runudde**

Musik: **Jens Comén**

Konstnärlig rådgivare/mentor: **Anna Pehrsson**

Scenografi och kostym: **Erika Sjödin**

Ljus: **Hannele Philipson och Sofia Linde**

Urpremiär: **23 februari 2018**

Scen: **Skärholmen**

Från: **5 år**

Introduktion till inspirationsmaterialet

Inspirationsmaterialet är tänkt till dig som är lärare för att du ska få verktyg till att samtala om föreställningen *Vända & vrida* med dina förskolebarn/elever. Att se en dansföreställning är både en kollektiv och individuell upplevelse. Ni ser föreställningen tillsammans och kommer delvis ha liknande upplevelser, men hur ni tolkar den kommer också bero på era personliga erfarenheter och tidigare möten med dans.

Dansföreställningen *Vända & vrida* är en anatomisk och poetisk resa. Publiken får möta en dansare och en musiker som genom kropp och toner testat vilka funktioner kroppen har. Sindri Runudde som dansar i föreställningen är också koreograf. Han har en förhoppning om att föreställningen ska väcka nyfikenhet kring den egna kroppen och erbjuda nya sätt att se på den.

– Föreställningen är en hyllning till kroppen och en uppmaning till att lägga sig raklång i nuet och undersöka dess möjligheter. Genom lek och fantasi kan vi lära oss om kroppen, säger Sindri Runudde.

De flesta barn och unga gillar att tala om och fundera kring en föreställnings samtliga delar; handling, scenografi, rekvisita, ljus, ljud osv. Även yngre barn är väldigt bra på att läsa av våra vuxna konstnärliga intentioner och förstå vad vi vill förmedla. Det gäller bara att skapa förutsättningar för dem för att de ska dela med sig av sina tankar. Lättast är att börja i de enkla frågeställningarna och efterhand fördjupa och utmana barnen. På samma sätt som lek och fantasi används i dansföreställningen kan du och förskolebarnen/eleverna använda er av lek och fantasi när ni efterarbetar föreställningen.

När ni gör övningarna nedan handlar det inte om att göra rätt enligt ett facit för det finns inget rätt sätt att uppleva dans. Syftet är att ni ska hitta ingångar för att samtala kring och undersöka det ni sett och därigenom få en fördjupad upplevelse av dansföreställningen. Betrakta det här materialet som inspiration. Välj ut de övningar du tycker är intressanta och kombinera dem så de blir relevanta för din barngrupp/klass. Du som lärare känner barnen bäst och vet deras behov och styrkor samt vad som är möjligt. Vissa övningar kan behöva göras mer komplexa så

att de blir mer utmanade medan andra övningar kanske måste förenklas. Flera av övningarna går säkerligen också att kombinera med projekt och uppgifter som ni redan gör på förskolan/skolan. Utnyttja det!

Sist i inspirationsmaterialet finns en referenslista. Ett par böcker tar upp filosofisamtal med barn och unga vilka kan ge dig som lärare en bra vägledning inför era samtal. I referenslistan finns också rapporter som handlar om barns upplevelse av scenkonst. Dessa kan vara intressanta att ta del av för att bättre förstå hur barn talar och resonerar kring konstupplevelser. Du behöver dock inte läsa litteraturen för att kunna göra uppgifterna utan se det som inspiration och stöd om intresse finns.

Innan ert besök i Skärholmen

Barnen behöver inte förberedas på något särskilt sätt innan de ser *Vända & vrida*. Barn uppskattar dock att få information om vad de ska se. Liksom vuxna vill barn vara informerade när de ska ta del av kulturevenemang. Berätta det du vet, exempelvis övergripande om föreställningen och dess tema. Ni kan gemensamt titta på Kulturhuset Stadsteaterns webbplats och den informationen som finns där. Prata om föreställningens affisch och titeln. Resonera kring den information ni kan finna och fokusera sedan på era förväntningar och låt dem ligga till grund inför ert besök.

Ägna även lite tid åt att tala om hur ni ska ta er till teatern. Hur tror ni det ser ut i foajén där ni ska hänga era kläder? Var finns toaletterna? Kanske ska ni fika på teatern? Fundera över var ni tror era sittplatser kommer att vara.

Om det finns intresse bland barnen kan ni prata om vilka som arbetar på en teater. Vilka av de olika personerna kommer ni träffa? Gör en gemensam lista på de olika yrken som finns, exempelvis skådespelare, regissör, maskör, kostymör, scenograf, rekvisitör, koreograf, ljud/ljusdesigner, ljud/ljustekniker, scentekniker, kommunikatör, producent, konstnärlig ledare, publikvärdar osv. och diskutera deras olika uppgifter.

Tankekartor

Gör en gemensam tankekartor med era förväntar på föreställningen. Lägg ut ett stort papper på golvet. Gärna 1x1 meter eller ännu större. Skriv ner och rita alla de tankar ni har inför ert besök i Skärholmen och dansföreställningen. Det ni diskuterar innan ni ser föreställningen bör fokusera på era förväntningar. Det är viktigt att även du som lärare noterar dina tankar. Er tankekartor behöver inte ha någon särskild form eller struktur, det viktiga är att ni får ett collage över era gemensamma funderingar och att ni kan spara den till senare. Hur ni gestaltar det spelar mindre roll.

Exempel på frågor att utgå från:

Vad vet ni om dansföreställningen? Vad tror ni kommer att hända i föreställningen? Hur kommer det se ut på scenen? Vilka kommer att finnas med i föreställningen? Hur många dansare och musiker tror ni är med? Vad kommer de ha på sig? Var kommer ni i publiken att sitta? Hur kommer musiken att låta? Vilka färger kommer finnas på kulisser, kläder, ljus och rekvisita? Osv. Tänk på att det inte bara är du som pedagog som behöver ställa frågor. Även barnen/eleverna kan bidra!

Efter ert besök i Skärholmen

Minnesrunda

Låt barnen återge varsitt minne från föreställningen. De kan välja att berätta det första de kommer att tänka på eller något som de gått och funderat på sedan de såg dansföreställningen. Det kan vara något som de tyckte var väldigt bra eller något som de reagerat negativt på. Genom minnesrundan får ni ta del av varandras upplevelser och ni hjälper också varandra att komma ihåg det ni sett. Du som lärare får också en inblick i vad gruppen har fäst sig vid och hur de tagit emot föreställningen. Är det handlingsfragment eller någon särskild scen som de väljer att återberätta eller rör det sig snarare om iscensättningen? Om det är svårt att få igång ett samtal kan ni hjälpa dem genom att ställa frågor om föreställningen:

Hur började det? Vilka var med? Vad hände i dansföreställningen? Vem handlade den om? Vad hade de på sig? Hur rörde de sig? Pratade eller sjöng dem? Hur såg det ut i salongen? Hur lät det? Hur såg ljuset ut? Osv.

Återgå till er tankekarta

När ni pratat en del om dansföreställningens innehåll och iscensättningen utifrån era minnen kan ni ta fram er tankekarta, om ni gjorde en innan ert besök i Skärholmen. Stämde era förväntningar? Var något annorlunda? Var det något som överraskade er?

Prata om föreställningens olika delar och undersök vad dans är och kan vara

Dansföreställningar har en tendens att sätta sig som kroppsliga minnen hos barn vilket ibland kan göra det svårt för dem att sätta ord på sina upplevelser. Du kan därför med fördel låta dem visa istället för att enbart berätta.

Rörelse och kropp

Fokusera en stund på de rörelser och kroppar som fanns i föreställningen. Kanske ägnar ni er åt en särskild scen eller så går ni igenom så många delar som ni kan komma ihåg. Utgå från frågorna nedan och testa själva att göra de rörelser som ni pratar om.

- Hur rörde dansaren sig? (långsamt/snabbt, mjukt/bestämt, ryckigt/svävande?)
- I vilka riktningar rörde sig dansaren? (längs en linje, i cirklar, i andra geometriska former?)
- Kände ni igen några rörelser? (var har ni sett eller upplevt dessa tidigare i så fall?)
- Hur rörde sig musikern som spelade saxofon? Dansade han?
- Dansade de med hela kroppen eller bara delar av kroppen?
- Hur kändes det i era kroppar när ni såg föreställningen?

Musik och ljus

När ni diskuterat rörelse och kropp, gå vidare till att beröra musik och ljus. Prata om det enskilt eller väv in det tillsammans med det som ni pratat om ovan. Liksom i samtalet om rörelse och

kropp kan ni fokusera på en eller flera av scenerna. Välj den/de scener som barnen visar störst intresse för.

- Hur lät musiken? Går det att förklara den?
 - Varifrån kom musiken? Kom den från olika håll?
 - Fanns det andra ljud i föreställningen så som röster, kroppsljud eller liknade?
 - Rörde sig musiken på något sätt? Kan man säga att musiken dansade?
-
- Hur såg ljuset ut? Förändrades det?
 - Varifrån kom ljuset?
 - Rörde sig ljuset på något sätt? Kan man säga att ljuset dansade?

Om de tycker det är intressant att prata om ljuset och ljudet kan du utveckla diskussionen vidare.

- Vem var det som styrde vem? Var det dansaren som styrde ljuset/ljudet eller tvärtom? Var det kanske olika i de olika scenerna?

Scenografi, rekvisita och kostym

Vill ni undersöka föreställningen ytterligare och göra det ännu mer komplext för barnen kan du väva in scenografi, rekvisita och kostym i ert samtal. I föreställningen hade dansaren och musikern kläder på sig, det fanns en scenografisk pappersskulptur och hela scenrummet var omringat av ett "draperi". Scenografi, rekvisita och kostym är alla döda ting men på olika sätt rör de sig också. Prata om rörelserna i dessa materiella ting. Hur rörde de sig? Vad behövs för att de ska röra sig?

Handling och karaktärer

Även om föreställningen framförallt utforskar rörelsen och musik så gestaltas karaktärer och dessa berättar någon form av berättelse. Vad som berättats och vem ni sett genom dansarens rörelser är individuellt. Undersök vilka karaktärer barnen sett och se hur olika era upplevelser har varit. Framhåll att det kan finnas många karaktärer och att allas upplevelser är rätt.

Eget utforskande av dans

När ni undersökt dansföreställningens olika delar är det dags att själv utforska vilken dans som finns i era kroppar och rummet som ni befinner er i. Kanske har ni redan börjar röra på er när ni försökt sätta ord på frågorna i de tidigare övningarna ovan, i så fall är det bara att fortsätta. Om inte så börjar ni röra er nu!

Rörelse och kropp

Undersök vilka rörelser ni har i kroppen. Stå upp och testa att dansa med hela kroppen. Utforska olika takter och hastigheter. Sätt er ner och dansa bara med en del av kroppen exempelvis med armarna. Testa att dansa med enbart armbågen eller lillfingret eller försök att dansa med höger stortå och hakan samtidigt. Du som lärare kan börja ge exempel på vilken/vilka kroppsdel/ar som ska dansa. Därefter kan barnen/eleverna komma med förslag. Variera övningen genom att göra den i helgrupp eller låt några göra det medan ni andra tittar på. Fortsätt om det är en övning som tilltalar. Välj en rörelse och se om det är lika lätt att göra ståendes, sittandes och liggandes.

Kedja av rörelser

Testa att göra en kedja av rörelser. Låt ett barn göra en dans med någon del av sin kropp. Efter en stund får denna del av kroppen, exempelvis armen, röra vid en kompis kropp, kanske benet. Hen får då börja dansa med sitt ben och föra dansen vidare till en annan kompis. Fortsätt tills alla har fått testa att göra en dans och skicka den vidare.

Musik och ljus

När ni undersökt lite olika rörelser kan ni komplettera med musik och ljus. Sätt på musik, helst utan sång och gör rörelser i takt till musiken. Utforska på samma sätt som i övningen ovan. Ni kan också skapa musik själva genom att spela på instrument eller trumma på det som finns runt er i rummet. Kanske delar ni upp er så att några skapar ljud medan andra skapar rörelser. Ni kan också testa att göra rörelser till de sånger ni brukar sjunga. Kan man göra andra rörelser än de som kanske redan finns till en specifik sång.

Ett annat sätt att undersöka musik och rörelse kan vara att låta barnen ligga ner på golvet och blunda. Sätt på musik och be dem lyssna noga på musiken. Ger musiken inspiration att röra

någon del av kroppen? Vilken? Testa med en annan låt. Är det samma kroppsdel som vill röra på sig? Finns det musik som gör att kroppen vill låta bli att röra på sig?

Jobba på samma sätt med ljus och rörelse. Använd ficklampor eller befintliga lampor i lokalen och skapa rytm med dessa som ni kan röra er till. Skifta så att det ibland är ljuset som styr hur ni ska röra er och andra gånger tvärtom.

Rörelse- och klädworkshop

Om ni har utklädningskläder eller liknande använd dessa för att testa hur olika material rör sig samt hur det kan begränsa ens rörelser. Låt barnen klä ut sig i olika kläder och undersök hur de kan påverka materialet med sina rörelser. Rör sig alla material på samma sätt?

Gör övningen utomhus när barnen har sina tjocka vinterkläder eller regnkläder på sig? Vad händer med rörelserna när vi begränsas av styva och tjocka kläder? Kanske kommer ni fram till att styva ytterkläder ger andra fördelar. Som att man kan dansa i smyg inne i sina kläder utan att det syns!

Handling och karaktärer

Undersök om ni kan skapa olika karaktärer enbart genom att göra rörelser. Lägg upp övningen som charader. Låt några gestalta karaktärer (exempelvis djur) som de ska visa upp medan övriga gissar. Utmana barnen att enbart visa med kroppen och inte använda några läten. Uppskattar de övningen kan ni utveckla den så att de får testa att förkroppsliga olika känslor och tillstånd:

- jag tycker om dig
- jag saknar dig
- jag är glad/ledsen
- jag är arg
- jag är ensam
- jag behöver tröst
- jag vill leka med dig

Gör övningen i större eller mindre grupper. Låt dem gestalta känslorna spontant eller ge dem tid att förbereda sig. Kanske behöver ni diskutera tillsammans hur olika känslor kan gestaltas i kroppen och testa ihop, snarare än att de visar upp.

Skapa olika konstföremål

Pappersskulptur

I föreställningen finns en pappersskulptur. Be barnen skapa varsin egen pappersskulptur av A3 papper. Låt dem vrida och vända och knyckla ihop sitt papper på valfritt sätt till en skulptur. Vill ni kan ni prata om vad det finns för rörelser i de olika skulpturerna. Om det finns några rörelser, kanske blev det bara stenar av skulpturerna ni gjort.

Vill ni kan ni döpa era skulpturer och sätta upp dem som ett stort collage på väggen. Eller så ställer ni upp dem på ett bord, i fönsterkarmen eller likande där ni kan betrakta dem under några dagar.

När era konstverk fått vara ett par dagar kan ni göra en ny, gemensam och stor skulptur genom att sätta ihop alla småskulpturer. Kanske ska ni också måla den nya skulpturen med färg för att utveckla den. Eller varför inte ställa den på en plats där ni kan släcka ner och belysa den med olika ljus för att på så sätt undersöka dess form.

Samma övning kan också göras med andra material. Lera, snö, sand, tyg! Ta vad ni har!

Undersök geometriska former

Låt barnen välja en av scenerna i föreställningen och be dem fundera på hur dansaren rörde sig i denna scen. Dela ut varsitt ritpapper till dem, gärna lite större, typ A3. Låt dem tänka att pappret föreställer golvet i föreställningen. Barnens uppgift blir nu att rita hur dansaren rörde sig över golvet genom att dra sträck över pappret. Om ni använder pennor, kritor eller målarfärg spelar ingen roll. När alla ritat klart, titta på era bilder. Kan ni hitta några geometriska former i bilderna. Markera dessa genom att måla i formerna med en annan färg.

Denna övning kan vara lite svår. Tycker barnen det är svårt att rita egna geometriska teckningar utifrån dansarens rörelser kan ni alltid göra en stor gemensam teckning. Denna övning går självklart också att göra på golvet i rummet eller ute på gården. Använd klossar, hoppprep, tråd eller något annat för att märka upp dansarens rörelser och identifiera sedan de geometriska formerna.

Jobba med kroppen som tema

Som framkom i inledningen till detta material har kroppen och anatomin varit central i arbetet med dansföreställningen. Kanske kommer ni under de olika övningarna själva beröra kroppens funktioner. Om inte kan ni göra det mer fokuserat. Gå tillbaka till någon av övningarna ovan och fundera på vad i kroppen som möjliggör eller hindrar de rörelser ni utforskat. Vilken funktion har skelettet, lederna, blodkärlen, bindväven, cellerna osv för våra rörelser. För att lära er mer, och utforska kroppens funktioner för rörelser och känslor ytterligare, kan det vara bra att ta hjälp av litteratur om kroppen. Det finns många faktaböcker om kroppen anpassade för barn liksom program på UR-skola som kan vara till hjälp.

Vilka delar av kroppen som ni väljer att utforska kan ni välja utifrån era intressen. Vill ni koppla samman rörelse, kropp och musik kan andning, puls och hjärtats slag vara en ingång. Dessa syns och känns och det går att dansa till dess puls. En annan ingång kan vara lederna som möjliggör att vi kan röra oss, vända och vrida.

Spinoff-tema

Under ert efterarbete kommer ni säkert komma in på teman och funderingar som inte handlar specifikt om det som föreställningen tar upp. Utforska dessa och arbeta med det som intresserar er. Även om en föreställning har ett specifikt tema behöver inte efterarbetet nödvändigtvis kretsa kring det. Ha föreställningen som utgångspunkt men låt era individuella intressen styra hur ni efterarbetar. Kanske är det någon del i dansföreställningen som ni kan knyta till redan pågående projekt i er verksamhet.

Referenslista

Ernst, M., Lorentzon, Y. & Wester, M. (2013). *Barn, kultur och kulturutbud – Förutsättningar och förväntningar. En pilotstudie om att lyfta barns och ungas perspektiv*. Stockholms kulturförvaltning.

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:708064/FULLTEXT01.pdf>

Ernst, M (2016). *Individuella värderingar och kollektiva upplevelser. Barn möter Operauppsättningen Min mamma är en drake*, Kungliga Operan.

https://www.operan.se/contentassets/e09a4f2dd24a41f194083b4fe3bdcd08/rapport_min-mamma-ar-en-drake_160425.pdf

Haglund, Liza, *Att tänka noga – En filosofibok*, Stockholm: Tiden, 2001

Haglund, Liza, Persson, Anders J, *Självklart inte – En filosofibok*, Stockholm: Rabén och Sjögren, 2009

Helander, Karin, "Det var roligt och så lärde man sig nånting, men jag kommer inte på vilket det var" - Om barnteater och receptionsforskning. I: K. Helander, (Red.), *Locus*, 3-4/11

<http://www.buv.su.se/publikationer/publikationsserier/locus/tidigare-nummer/locus-2011/locus-2011-nr-3-4-1.81547>

Lidén, Ellinor & Helander, Karin, *Slutrapport till Statens kulturråd "Interkulturella perspektiv på scenkonst för barn och unga": Teatern som arena för interkulturella möten? Om den lokala förankringens betydelse för scenkonstens tillgänglighet. En studie av verksamheten vid Stockholms stadsteater Skärholmen*, Stockholms universitet, Centrum för barnkulturforskning, 2012

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2%3A577059&dswid=2209>